

Donald Broady:

HABITUS OCH KLASS. OM PIERRE BOURDIEUS STUDIER AV DET
KULTURELLA KAPITALET.

Föreläsning, Helsingfors 1985-03-25

Pierre Bourdieus begrepp 'kulturellt kapital' används allt oftare. Ett exempel är den aktuella utgåvan av *Données sociales*, den franska motsvarigheten till Statistisk årsbok. Till skillnad från tidigare utgåvor finner vi här ett mycket märkbart inflytande från Bourdieus sätt att indela det sociala rummet, det vill bli säga en indelning av de sociala klasserna och skikten som tar fasta på fördelningen av kulturellt och ekonomiskt kapital.¹ Redan i början av denna nya edition av *Données sociales*, sid 1, kan man se en bildframställning av det "sociala rummet": längst upp till höger, intill det ekonomiska kapitalets pol, fotografiet av en företagsledare, och längst upp till till vänster, vid det kulturella kapitalets pol, syns en man som kan vara universitetsprofessor. Mellan dem syns en läkare, också han besittande ett avevärt mått av kapital men med en jämnare fördelning mellan ekonomiskt och kulturellt kapital. Därunder ser vi representanter för andra yrkesgrupper avbildade; längst ned syns en gruvarbetare borrhande i berget och en nordafrikansk immigrantarbetare som städar en metrostation.

Det är samma sociala rum som i en detaljerad framställning utbreder sig på schemat i *La distinction* (1979), pp 140f. I en intervju² har Bourdieu hävdad att det väsentliga i *La distinction* är schemat. Min bok kan, säger han, sammanfattas i ett enda stort schema, i vilket jag beskriver ett rum med en ovansida och en bas, samt en

1 Se *Données sociales*, cinquième édition. Paris:INSEE 1984, pp 1f, 535-557. Förkortningen INSEE utläses Institut National de la Statistique et des Études Économiques och avser Frankrikes motsvarighet till Statistiska Centralbyrån. *Données sociales* har utgivits med ojämna mellanrum, den föregående utgåvan är daterad 1981. Den folkräkning som sedan dess genomförts i Frankrike (1982) innebar en metodisk nyorientering i fråga om den socioekonomiska klassificeringen (*Nomenclature des professions et catégories socioprofessionnelles*, PCS). Bl a minskades antalet huvudgrupper från nio till sex, nämligen: 1. bönder som är egenföretagare, 2. hantverkare, köpmän, företagsledare, 3. Högre tjänstemän (*cadres*), högre intellektuella och professionella skikt, 4. mellanskikt (*professions intermédiaires*), 5. tjänstemän i lägre befattningar (*employés*), inkl serviceanställda, samt 6. arbetare. Bl a mot bakgrund av att tjänstemannaskiktet (*cadres supérieurs* och *cadres moyens*) svällt så kraftigt, från 8 procent 1954 till 23 procent 1981 (aa p 540), har det blivit väsentligt att rågången mellan privat och offentlig sektor hålls klar i statistiken.

2 Bourdieu intervjuad för västtysk TV februari 1983.

andra dimension i rät vinkel mot den förstnämnda, med en mer intellektuell och en mer ekonomiskt pol; ungefär som ett kors. Detta rum av positioner uttrycker sig i ett rum av livsstilar. Man får, fortsätter Bourdieu, tänka sig detta senare som ett transparent blad: underst det sociala rummet och däröver, som på ett genomskinligt blad, rummet av livsstilar, smaken.

Det kan tilläggas att Bourdieu 1976, i den första presentationen³ av det sociala rummet och livsstilarnas rum, för att representera det senare använde ett genomskinligt blad lagt över det förra. I samma arbete skrev Bourdieu, att vi mellan det sociala rummet och livsstilarnas rum får tänkas oss ett tredje plan, representerande habitus, dvs de system av dispositioner som sörjer för homologierna mellan det sociala rummet och livsstilarnas eller smakens distribution.

Diagrammen som i Bourdieus texter framställer det sociala rummet kan vid första påseende förefalla statistiska. Det var kanske inte bara på skämt som Bourdieu vid ett tillfälle påstod att han brukar lämna rummet när amerikaner på seminarier som han gästar börjar rita upp dylika figurer på tavlan. Tydligen är han rädd för - och van vid - att utsättas för förenklade tolkningar. Bourdieus scheman över det sociala rummet gör inte anspråk på att "avspegla" verkligheten. Det är fråga om forskarens sätt att med sociologins verktyg rekonstruera komplicerade sammanhang. Vidare finns tidsdimensionen inbyggd som en tredje axel i Bourdieus schema: de olika yrkesgrupperna, klassfraktionerna och klasserna expanderar och kontraherar, häver sig uppåt eller faller nedåt. Överallt pågår strider, vilka inte minst gäller klassificeringarna. Bourdieu brukar tala om klassificeringskampen som den kanske viktigaste men också bäst dolda sidan av klasskampen.

Man kan tänka sig en analogi mellan det sociala rummet och det geografiska. Liksom det finns en geografisk topologi finns det, påtalade Bourdieu i den nyssnämnda intervjun för västtysk tv, en social topologi. Den som befinner sig "högst upp" i det sociala rummet har t ex små chanser att gifta sig med någon som befinner sig långt ned; ungefär så som det är föga sannolikt att den som bor i norra, protestantiska Tyskland kommer att gifta sig med någon från södra, katolska Tyskland. Och det är troligare att den som är "intellektuell" i Bourdieus mening (dvs befinner sig nära det kulturella kapitalets pol i det sociala rummet) äger en 2CV än en Mercedes, liksom en innevånare i Bayern sannolikt är katolik - vilket givetvis inte hindrar att det existerar intellektuella Mercedesägare och protestantiska bayrare.

Lägg märke till Bourdieus språkbruk: "intellektuell" i denna vida mening kallas den som tillhör den dominerade fraktionen av den dominerande klassen. "Bourgeoisie" betecknar i Bourdieus texter ofta den dominerande fraktionen av den dominerande klassen.

³ "Anatomie du goût". *Actes de la recherche en sciences sociales* N° 5 1976, pp 2-81.

Vi får tänka oss att detta sociala rum inrymmer *fält* i Bourdieus mening, eller med andra ord: kapitalformerna är många och specifika: det finns akademiskt kapital som gäller inom universitetsvärlden, konstnärligt som gäller inom världen av konstnärer, konsthandlare, konstexperter, konsthistoriker, konsttalskare etc.

"Kapitalet är ett socialt förhållande, dvs en social energi som inte existerar och inte producerar sina effekter annat än inom det fält där det produceras och reproduceras"⁴.

Många av striderna mellan klassfraktioner gäller reglerna för kapitalets konvertering⁵.

Bourdieu har undersökt ett flertal maktfält. Mikael Palme och jag⁶ har skrivit en liten arbetsrapporten där vi ser närmare på en av dessa undersökningar. Genom att gå igenom variabellistor, datalistor etc och genom att fråga Bourdieu och hans medarbetare om teknikaliteterna (som de sällan fördjupar sig i när undersökningarna skall presenteras i tryck) har vi försökt att få kläm på hur de tekniskt och metodiskt bär sig åt. Den undersökning vi valt att se närmare på är ägnad vad Bourdieu nyligen kallat "den för tillfället dominerande sektorn av maktfältet", *secteur dominant (temporellement) du champ du pouvoir*⁷, nämligen storföretagens och bankernas maktfält i Frankrike. Sedan denna undersökning publicerades 1978 har Bourdieu offentliggjort ytterligare två liknande undersökningar, av samtliga franska biskopar⁸ samt ett urval inflytelserika universitetsprofessorer⁹.

Ytterligare ett illustrativt exempel på en undersökning av "sociala fält" är Francine Muel-Dreufys (en av Bourdieus elever) avhandling från 1983 om hur läraryrkets sociala mening konstituerades i seklets början och det sociala arbetets sociala mening åren kring 1968¹⁰. Låt mig

⁴ *La distinction*, 1979, p 127.

⁵ Ett exempel är Monique de Saint Martins studier av hur *capital de noblesse* konverteras till *capital scolaire*, som i sin tur konverteras till *capital économique*.

⁶ D. Broady och M. Palme: *Att undersöka ett socialt fält*. Arbetsmaterial från Forskningsgruppen för läroplansteori och kulturreproduktion, 1985. Den undersökning vi behandlar är P. Bourdieu och M. de Saint Martin: "Le patronat", *Actes de la recherche en sciences sociales* N° 20-21 1978, pp 3-82.

⁷ *Homo academicus*, 1984, p 55.

⁸ P. Bourdieu och M. de Saint Martin: "La sainte famille. L'épiscopat français dans le champ du pouvoir", *Actes de la recherche en sciences sociales*, N° 44-45, 1982, pp 2-53.

⁹ P. Bourdieu: *Homo academicus*. Paris: Éd. de Minuit 1984.

¹⁰ F. Muel-Dreyfus: *Le métier d'éducateur. Les instituteurs de 1900, les éducateurs spécialisés de 1968*. Paris: Éd. de Minuit 1983. Tredje kapitlet, som handlar om omvandlingen av det sociala arbetet bland de socialarbetare som strömmade in i yrket åren 1965-70, kommer inom kort att publiceras i Elisabeth Hultqvists svenska översättning (i en UHÄ-rapport med den preliminära titeln *Utbildning och kultur*).

här nämna den del av undersökningen, om det sociala arbetets nya gestalt från och med senare hälften av sextiotalet, som Elisabeth Hultqvist f n bearbetar inför en svensk publicering. Fram till åren kring 1965 var socialarbetaryrket (eg. *les éducateurs spécialisés*) ett övervägande kvinnligt yrke. De män som sökte sig till yrket hade lägre social bakgrund. Kvinnorna som blev *éducateurs spécialisés* kunde förverkliga en längtan efter att få studera och utöva ett yrke samtidigt som de respekterade familjens traditioner genom att förbli inom ett yrkesområde som traditionellt framstod som väl ägnat för kvinnor. Vid mitten av 60-talet förändras så rekryteringen till yrket. Männen blir fler, den sociala spridningen större och antalet sökande till utbildning för yrket mycket större. Muel-Dreyfus talar om socialarbetets två åldrar, med en gräns åren kring 1965. Ett yrkesfemininisering brukar - bli a i Bourdieus egna undersökningar - fungera som mått på dess sociala degradering. I det här fallet tycks omvänt inströmningen av män tyda på att en social uppvärdering kommit socialarbetaryrket till del.

När Muel-Dreyfus granskade de "nya" socialarbetarnas biografier, visade det sig att deras familjehistoria ofta inrymde en social uppstigning som skett tämligen nära i tiden. Skolgången hade varit framgångsrik, men präglad av de avgörande förändringar, examensinflationen etc, som utbildningssystemet undergått. Gränserna mellan läroverk, fackskola och yrkesutbildning upplöstes. Som yrkesområde tillhör socialt arbete de "mjuka"¹¹, och erbjöd stora möjligheter för vissa nya skikt (den s k 68-generationen) att leva annorlunda och reflektera teoretiskt; vi ser här ett exempel på hur studier av habitus ligger till grund för studier av ett socialt fälts omvandlingar. Annorlunda uttryckt: det kulturella kapitalet existerar både förkroppsligad (som habitus) och institutionaliserad (som yrkestitel: *éducateur spécialisé*) form.

Jag skall göra några kommentarer till de olika kapitaltyperna i Bourdieus sociologi, och börjar med det ekonomiska kapitalet. Bourdieu tar ofta detta slag av kapital mer eller mindre för givet; när han behandlar de olika kapitaltyperna kan det t o m hända att han utelämnar det ekonomiska. Blir han tillfrågad, svarar han gärna med hänvisningar till det ekonomiska *fältet*, befolkat av ekonomer och andra människor som sysslar med ekonomiska angelägenheter i trängre mening. (I *Le sens pratique* anmärker han att rikedom i själva verket kan fungera som *kapital* enbart i relation till ett specifikt ekonomiskt fält, vilket förutsätter ekonomiska institutioner och specialiserade agenter med för detta ekonomiska fält specifika intressen och tänkesätt¹²). Bourdieus begrepp

¹¹ Om Bourdieus sätt att analysera "mjuka" yrkesområden, se min rapport *Dispositioner och positioner*. UHÄ-arbetsrapport 1983:2.

¹² P. Bourdieu: *Le sens pratique*. Paris: Éd. de Minuit 1980, p 211. Bourdieus resonemang är avsett som en förklaring till avsaknaden av ekonomisk expansion i arkaiska och antika samhällen. Jfr Bourdieus kända år

ekonomiskt kapital förstås som närhet till detta den ekonomiska maktens fält.

Så till frågan vad 'kulturellt kapital' är.

För att förstå hur Bourdieus begrepp 'kulturellt kapital' vuxit fram har Mikael Palme och jag gått tillbaka till hans tidiga undersökningar av det symboliska kapitalet i det förkapitalistiska bondesamhället. Här måste jag fatta mig kort och får lov att hänvisa till ett par rapporter, där vi med utgångspunkt i de kabylliska studierna försöker precisera Bourdieus begrepp om det symboliska och kulturella kapitalet¹³. Symboliskt kapital är en *crédit* i ordets vida mening, säger Bourdieu, dvs något som innebär garantier. (*Le sens pratique* 1980, p 203ff, *Esquisse d'une theorie de la pratique* 1972, p 204). Och, med en mycket generell och grundläggande formulering: symboliskt kapital är det som *erkänns*¹⁴. Det kulturella kapitalet är den form som det symboliska kapitalet antar i ett samhälle med skrivkonst och framför allt ett utvecklat utbildningssystem. Det kulturella kapitalet kan existera i förkroppsligade, objektiverade och institutionaliserade former, dvs som habitus samt som exempelvis böcker och titlar.

I de smaksociologiska undersökningar som ligger till grund för framställningarna i bl a "Anatomie du goût" och *La distinction* är de folkliga klasserna underrepresenterade. Å andra sidan, säger Bourdieu, är de folkliga klasserna mycket enhetliga i sin relation till den dominerande kulturen. Detta syns fö omedelbart av Bourdieus diagram över smakens distribution, som brukar ta formen av en på sin spets balanserande pyramid.

Det sociala kapitalet, den tredje av Bourdieus kapital sorter vid sidan av det ekonomiska och det kulturella, är i flera avseenden inte jämförbart med de två andra. Det sociala kapitalet är en slags ad hoc-hypotes som Bourdieu framför allt i de utbildningssociologiska studierna tvingades till för att förklara skillnader som inte lät sig förklaras på annat sätt. Det sociala kapitalet är de kontakter, släkt- och vänskapsförbindelser, som tillåter att annat kapitalinnehav (t ex skolkapital, examina) avkastar vinster. I brist på socialt kapital kan den som skaffat sig juristexamen tvingas nöja sig med att bli kommunal kultursekreterare, exemplifierar Bourdieu.

Så till frågan om Bourdieus strukturalism. Är Bourdieu strukturalist?

ekonomernas försök att begripa de arkaiska och antika samhällena: "Ekonomismen är en form av etnocentrism: den behandlar med Marx ord de förkapitalistiska ekonomierna 'som kyrkofäderna behandlar religionerna som föregick kristendomen'." (aa, p 192)

¹³ Om symboliskt och kulturellt kapital, se t ex vår UHÄ-rapport *Utbildning och kultur*, 1985 (under utgivning).

¹⁴ Jfr D. Broady och M Palme: *Pierre Bourdieus kultur- och utbildningssociologi*. Arbetsmaterial från Forskningsgruppen för läroplansteori och kulturreproduktion 1985, pp 45f.

Ja, Bourdieu är i många avseenden strukturalist, vilket han också medgivit offentligt. Är det något jag ska etiketteras som, sa han i intervjun i västtysk tv häromåret, så är det strukturalist.

"Strukturalismen grundas på postulatet att erfarenheten är ett system"¹⁵, skrev Bourdieu 1968 med en hänvisning till Ernst Cassirer. Denna insikt är för Bourdieu ett fundament för den moderna samhällsvetenskapen. Äldre mytforskare kunde förbise systemkaraktären, de kunde upprätta ordböcker i universell symbollära genom ord för ord-översättningar, där de från från varje signifiant slöt till motsvarande signifié¹⁶.

Brottet (*la rupture*) med den spontana filosofin för kunskap om den sociala världen, dvs beslutet att skänka metodologiskt primat åt objektiva relationer, i st f åt agenterna som inträder i dessa relationer och de representationer dessa gör sig, utgör enligt Bourdieu ett oerhört framsteg för all humanvetenskap.

Ären kring 1960 genomförde Lévi-Strauss sin omvälvning av den franska etnologin, och Bourdieu har berättat om vilket intryck detta gjorde: tidigare hade den franska etnologin varit etnocentrisk, hemfört exotiska souvenirer från kolonierna och "primitiva folk" (ex: Frazer). Nu, med Lévi-Strauss, uppenbarades möjligheter till en icke förtryckande etnologi, med färg, must, och inte minst möjligheter att få med *allt* i analysen. Allt föreföll möjligt att begripa.

Men sedan dess har var och varannan nu medelålders bland de tongivande franska (dvs parisiska) intellektuella ägnat två decennier åt uppgörelser med den strukturalism de en gång skolades in i. I den meningen kan Bourdieu kallas "poststrukturalist". Han hävdar att han skrev sin sista uppsats som obekymrad strukturalist 1964. Vid den tidpunkten säger han sig ha genomskådat den strukturalistiska förhoppningen om koherens. Han bollade då med 1500 hålkort med kabylliska riter mm, och lyckades inte komma vidare i det arbetet förrän han gav upp illusionen om att finna koherenta samband - ty de praktiker där kabyllerna lever är inte koherent utan motsägelsefull¹⁷. På liknande sätt fick inte Bourdieus medarbetare och informatör om algeriska förhållanden, Abdelmalek Sayad, ordning på sina undersökningar av giftermålsmonster bland kabyllerna förrän han gav upp ambitionen att finna ett motsägelsefritt mönster.

Sociologens eller antropologens forskning kan bara rekonstruera något som för de inblandade agenterna är och måste vara något helt annat. Strukturer är forskarens konstruktioner, hans sätt att handskas med ett komplext material. Bourdieu tar avstånd från all "strukturealism"; hans kritik av strukturalismen har drabbat forskare (han nämner gärna de franska strukturmarxisterna) som tenderat att hypostasera strukturerna och att se enskilda fenomen som *realiseringar* av strukturer. Bourdieu brukar dock

¹⁵ P. Bourdieu: *Structuralisme et théorie de la connaissance sociologique*, opubl. ms 1968, p 4.

¹⁶ A a p 7.

¹⁷ *Le sens pratique*, 1980.

tillfoga att han därmed inte förespråkar deltagande observation eller dylikt.

Det som jag själv kanske finner mest lockande hos Bourdieu är hans självreflexion. För att hålla fast vid frågan om vad antropologen eller sociologen gör: Bourdieu har påtalat att forskaren är förutbestämd att förhålla sig uttolkande till sitt objekt, vilket innebär att forskaren tenderar att pådyvla sitt objekt sin egen relation till detsamma. Ett exempel är forskarens tendens att övervärdera kommunikationsformen, eftersom denna låter sig utforskas. Många antropologer tror att riter har en mening. Enligt Bourdieu är poängen med riter att de inte har någon mening. Man bara genomför dem.

Ett annat av Bourdieus sårmärken bland franska sociologer i den högre skolan är hans insisterande på att vara empiriker. Han har berättat att det tog två veckor att skriva varje sida i *La distinction*, utom de 20 sidorna Kantkritik¹⁸ i slutet, som bara tog tio dagar tillhoppa. Det är svårt att göra sociologi och lätt att göra filosofi.

Tilläggas bör, att Bourdieu givetvis arbetar i en polemisk situation, under filosofins dominans, alldeles som Durkheim femtio år tidigare.

Bourdieu har bidragit till att väcka liv i intresset för Durkheim och dennes vapendragare, dvs *Année sociologique*-skolan; att vi idag uppfattar dem som aktuella, torde i viss grad vara Bourdieus förtjänst. Under mellankrigstiden uppfattades Durkheim som föråldrad och den då praktiserade durkheimianismen som dammig, rutiniserad och tråkig; den uppfattades som en riktning som ägnade sig åt att diskutera huruvuda sociala fenomen var saker.

Bourdieus sociologi går i hög grad tillbaka på Durkheim och kanske ännu mer på Mauss. Durkheimianernas begrepp om samhället - som kunde vara något så enkelt som horden eller klanen och som hålls samman av de system av normer, tänkesätt och perceptionsmönster vilka Bourdieu till att börja med (innan han införde habitusbegreppet) kallade etos - tjänade som stöd för Bourdieu i hans uppgörelse med strukturalismen. Redan 1950 höll Bourdieu en seminariereserie vid universitetet i Alger om förhållandet mellan de Saussure och Durkheim.

Om habitusbegreppet finns mycket att säga. Här bara några av Bourdieus egna kommentarer hämtade från den redan flera gånger citerade intervjun för västtysk tv: Bourdieu vill analysera habitus analogt med det som Chomsky benämner den generativa grammatiken. Habitus är en *matrice d'invention, un princip d'invention*. Habitus är något med vars hjälp människor producerar beteenden (*conduites*), som inte är så lätta att förutse. När man känner till någons habitus, vet man något om vad denne *inte* kan göra, dvs habitus är "ett system av gränser". Bourdieu tar till analogin mellan livsstil och stilbegreppet inom konstvetenskapen. Man vet inte exakt vad en konstnär skall göra - han uppfinnar - men "stilen" sätter gränser.

¹⁸ "Post-scriptum. Éléments pour une critique 'vulgaire' des critiques 'pures'", i *La distinction*, 1979, pp 565-585.

Till sist vill jag, för den fortsatta diskussionen under dessa två dagar, formulera några frågor som vi ställts inför under försöken att pröva Bourdieus metoder på svenskt empiriskt material.

Bland Bourdieus grundläggande antaganden är ett viktigt: det finns i någon mening ett kulturellt kapital, eller åtminstone: den social världen låter sig utforskas som om ett sådant finnes.

Vidare: Det finns ett kontinuum från den allra mest legitima och auktoriserade smaken "ned" till den folkliga smaken, såtillvida att de folkliga klasserna faktiskt är dominerade av dem som innehar större mått av kulturellt kapital. Den legitima, auktoriserade, dominerande kulturen behärskar alla medborgare. Visserligen besitter medborgarna allt mindre av denna kultur ju längre ned på samhällsstegen de är placerade, men alla erkänner den.

Med andra ord, om det existerar en tillräckligt autonom arbetarkultur, så är Bourdieus metod inte utan vidare användbar. Bourdieu själv betraktar uttryck som folkkultur eller arbetarkultur som *contradictio in adiecto*. De folkliga klasserna tvingas förhålla sig till den dominerande kulturen, det är Bourdieus fasta övertygelse.

Sammanfattningsvis kan vi notera tre problem med att överföra Bourdieus metod till svenska förhållanden:

1. Det kulturella kapitalet behöver inte vara detsamma i Sverige som i Frankrike. Själv har jag föreslagit¹⁹ att det kulturella kapitalet, som för Bourdieu inte var något han tog för givet utan en hypotes som han behövde för att förklara resultat från sina utbildningssociologiska undersökningar på sextiotalet, i Sverige motsvaras av något ganska annorlunda: snarare än att kunna sin Racine (eller sin Stiernhielm, om vi ska hålla på svenskheten) är innehav av "svenskt kulturellt kapital" en fråga om närhet till statsapparaten och de centrala organisationerna: att ha varit med i politiskt ungdomsförbund eller elevrådet eller t o m fältbiologerna eller Amnesty är kanske det som skänker en svensk motsvarighet till det franska kulturella kapitalet.

2. I Sverige behöver det inte finnas ett (lika uttalat) kontinuum från den dominerande kulturen och nedåt i det social rummet. Med andra ord: i Sverige kanske de dominerande skikten inte i samma grad är en klass i Bourdieus mening, sammanhållen av en tämligen monolitisk legitim *culture generale*. Det franska kulturella kapitalet förefaller vid en jämförelse mycket mer geografiskt centraliserat (till Paris), hierarkiserat och diversifierat. Den svenska motsvarigheten förefaller mer jämntjockt utbredd. I gengäld tycks de dominerande skikten i Sverige vara mer sektoriserade; i Frankrike kan man förmodligen lättare än i Sverige förflytta sig mellan olika fält. Georges Pompidou utgav en lyrikantologi. Svenska politiker visar litterära talanger innan de träder

¹⁹ D. Broady: *Dispositioner och positioner*. UHÄ-arbetsrapport 1983:2, pp 29f.

in i politiken (Stellan Arvidsson) eller sedan de med buller och bång begärt utträde ur det politiska fältet (Per Ahlmark). Överlag har franska toppolitiker, från höger till vänster, liknande skolbakgrund och liknande retorisk träning.

3. I det svenska "sociala rummet" behöver vi inte tänka oss två poler, det ekonomiska och det kulturella maktfältet. Vi kan tänka oss tre eller fler; allt sådant är empiriska frågor.